

Mic tratat despre iubire

2

Să nu ne oprim totuși aici. Spuneam că, în iubire, ambele eu-ri posedă o existență de același ordin. Cu alte cuvinte, ființa iubită devine, prin iubire, o persoană – o ființă liberă, înzestrată cu demnitate ontologică. Iubiți cu adevărat pe cineva dacă și numai dacă ființa iubită se știe pe sine liberă, absolut liberă cu dumneavoastră. Iubirea este producătoare de libertate, pentru că numai libertatea personalizează. Iubirea produce o realitate nouă: persoana celuilalt; nu un aspect sau altul al persoanei, ci persoana ca atare.

Sunteți bărbat? Întrebați-o atunci pe femeia pe care o iubiți: „Ești liberă cu mine?” Doar dacă aveți curajul acestei întrebări sunteți cu adevărat bărbat. Ba mai mult. Numai cel care iubește cu adevărat este de fapt un Prinț – Prințul acela despre care vorbeam la început. Numai el poate, de fapt, să cheme, pentru că numai el are pe cine chema. Numai în iubire celălalt „eu” devine la fel de real ca și eu-l propriu.

Să ne înțelegem. Când iubești, nu înzestrezii pe cineva cu un set de drepturi neutre. Iubirea nu este o asociere între indivizi liberi (așadar între persoane), ci condiția de posibilitate a individualității libere (atât a celei proprii, cât și a celuilalt). Iubirea personalizează. Cu alte cuvinte, ea este cauza – și nu efectul – personalizării. Mai simplu spus, ființa iubită nu este o persoană – una și singulară – mai înainte de a fi iubită și independent de iubire. Dimpotrivă, numai iubirea îi conferă ființei iubite unitate și unicitate, și astfel o creează ca persoană. Drept urmare, iubirea este un act creator: ea îl creează pe celălalt ca persoană; nu îl inventează, nu îl descoperă și nu îl recunoaște – ci pur și simplu îl creează.

„Cum anume face ea asta?”, mă vor întreba imediat cei ce cred într-o „tehnică a iubirii”. Sunt convins că răspunsul meu nu va mulțumi pe nimeni, dar el este singurul adevărat: nu ea face asta, ci dumneavoastră – și anume, iubind pur și simplu. Și astfel ne întoarcem de unde am plecat. Vreți să știți dacă o iubiți cu adevărat pe ființa iubită? Întrebați-o. Dacă ea se știe liberă cu dumneavoastră, dacă n-ar putea fi liberă și plină de sens fără dumneavoastră, înseamnă că o iubiți cu adevărat. Invers, vreți să știți dacă celălalt vă iubește? Întrebați-vă cât de liber sunteți și dacă ați putea fi liber fără celălalt. Vreți să știți cine vă iubește cu adevărat? Întrebați-vă în absența cui nu ați mai putea fi absolut liber.

La urma urmei, nu putem fi liberi decât în și prin iubirea cuiva față de noi. Totul e să auzim această chemare. Dacă o auzim și o urmăm, ne păstrăm libertatea. Dacă nu, am pierdut totul: nu

mai suntem persoane, ci doar indivizi haotici, azvârliți fără scăpare în marele haos pe care toți stăpânii din toate timpurile și din toate lumile obișnuiesc să îl numească, surâzând infernal sau binevoitor, „ordine”. Dacă refuzăm chemarea, ne refuzăm adevăratei ordini – celei a libertății.

Să mergem mai departe. Libertatea aceasta la care mă refer este, în primul rând și mai presus de orice, libertatea de a fi tu însuși, de a avea un sens propriu. Ea este fundamentul și corolarul libertății negative – a libertății de a nu fi agresat. Pentru că, evident, nu poți pretinde dreptul de a nu fi agresat mai înainte de a fi „cineva”. Sigur, juriștii se pot mulțumi cu mai puțin. Pentru ei, simpla rezistență opusă de bărbia dumneavoastră la înaintarea pumnului meu poate fi de ajuns pentru a vă recunoaște dreptul de a nu fi agresat. Faptul că posedată un corp care opune rezistență fizică altor corpuri și că aveți abilitatea de a folosi, oricât de rudimentar, un limbaj articulat, este suficient pentru ca juriștii să vă garanteze calitatea de persoană.

Din acest punct de vedere, este excelent că juriștii sunt cu mult mai puțin pretențioși decât filozofii – sau decât teologii. Dar să remarcăm totuși că această calitate de „persoană legală” nu coincide neapărat cu cea de „persoană umană”. O persoană umană este un sens individual de existență. Tocmai din acest motiv iubirea nu poate fi un contract de asociere, un „parteneriat”. Și tot de aceea multe persoane legale nu sunt, spre mirarea filosofului, persoane umane. Vedeți, filosoful este un om blând și naiv, care crede că oricine seamănă cât de cât cu el este o persoană umană.

Sunt poate mai multe motive pentru care lucrurile nu stau așa. Dar unul dintre ele mi se pare fundamental, chiar dacă formularea lui va atrage asupra mea un potop de ironii. Cred că persoanele umane sunt mai puține decât persoanele legale din pricina rarității iubirii adevărate. Numai iubirea umanizează, numai ea antropomorfizează. Și aceasta pentru că ea oferă libertate ființei iubite: libertatea de a fi ea însăși, de a-și da sieși sens. Persoana iubită se știe pe sine deplină ca persoană; nu îi lipsește nimic, chiar dacă din alte puncte de vedere îi pot lipsi multe.

Avem așadar un prim semn lipsit de echivoc, un prim criteriu al iubirii adevărate. Când iubiți cu adevărat, ființa iubită este liberă, pe deplin liberă prin iubirea pe care i-o acordați. Aceasta înseamnă că, în primă instanță și la nivel fundamental, sensul propriu de existență nu ni-l conferim singuri, ci îl primim. Noțiunile de „persoană umană” și de „sens individual de

existență” sunt sinonime. Prin urmare, când iubim cu adevărat creăm o persoană – deci creăm un sens. Pornind de la acest sens, persoana iubită poate începe căutarea sa proprie. Dar numai prin sensul conferit ea devine liberă să își dea sieși sens.

Dar astfel nu am ajuns decât la jumătatea drumului. Până aici nu am făcut decât să îl precizăm pe celălalt. Așadar, a sosit timpul să ne ocupăm și de noi înșine. Celălalt este de acum liber – și tocmai libertatea sa îmi conferă mie sens. Iubesc și, astfel, dăruiesc libertate, creez persoana celuilalt. Această libertate a celuilalt este cea care mă cheamă, îmi devine sens și vocație. Prin urmare, libertatea celuilalt mă creează pe mine ca persoană.

Acest lucru nu este însă obligatoriu. Pot oferi libertate oricui și, astfel, mă pot auzi chemat din toate părțile. Dar nu libertatea oricui îmi devine mie vocație – și, prin urmare, nu oricine mă creează ca persoană. La limită, pot refuza toate chemările, pot oferi libertate – și atât.

Dintre persoanele care vă iubesc, unele vă iubesc sincer, iar altele vă iubesc din plăcere. Am spus-o deja: ignorați-le. În

niciunul din aceste cazuri nu este vorba de iubire, deci de persoane veritabile. Niciuna dintre aceste chemări nu este o chemare autentică, ci doar o ispită, o minciună. Totuși există persoane care vă cheamă cu adevărat. Ele cred că vă cheamă pentru că vă iubesc. În realitate, dumneavoastră le iubiți, și tocmai de aceea vă cheamă. Iar dumneavoastră puteți răspunde sau nu acestei chemări. Dacă nu o faceți, asta nu înseamnă că nu le iubiți, ci doar că nu le iubiți până la capăt.

Sigur le iubiți, din moment ce le creați ca persoane. Dar, atenție! Din moment ce le creați ca persoane, aduceți pe lume realități unice, sensuri unice, libertăți unice. Prin urmare, creați o lume de unicate. Și asta vă obligă la discernământ, la opțiuni. Dintre toate aceste sensuri, numai unul vă este propriu: acela care vă creează ca persoană.

Iată, prin urmare, și al doilea criteriu al iubirii adevărate: libertatea celuilalt este vocația dumneavoastră. Abia acum „Te iubesc” are sens confirmativ. „Te iubesc” înseamnă acum „Da, eu sunt cel care te cheamă” și „Da, libertatea ta este vocația mea”.

Inactualități

Prin acest „Te iubesc” chemarea devine chemare asumată: chemare la care răspunzi, deci vocație. Abia acum există propriu-zis ambele persoane: atât cea care cheamă, cât și cea chemată. Mai precis, abia acum ambele persoane se cheamă reciproc și se creează reciproc. Nu le mai putem confunda, nu le mai putem reduce una la cealaltă, nu le mai putem subordona una celeilalte. Dar nici nu le mai putem despărți.

Ce frumos! Dar nu cumva am lăsat o întrebare fără răspuns? Nu cumva cititorul îmi poate cere, pe drept cuvânt, să nu mă opresc aici? Spuneam că, iubind, creez o lume de unicate. Și că, dintre acestea, numai unul îmi dă mie sens, numai unul îmi devine vocație. Cine, pentru numele lui Dumnezeu, cine este acea persoană și cum o pot recunoaște?

Dar mi se pare că am răspuns deja la această întrebare și că cititorul este nedrept cu mine. Persoana în cauză este chiar aceea pe care o chemați. Tot nu înțelegeți? Persoana asupra careia vă opriți este cea pe care o chemați: ea este așadar persoana care vă iubește cu adevărat.

Ați creat o lume de unicate. Și toate aceste unicate vă recunosc – și vă sunt recunoscătoare. Dar dacă vă recunosc, înseamnă că nu vă creează. Înseamnă că, pentru ele, dumneavoastră deja există; dumneavoastră sunteți oricum. Prin urmare, dumneavoastră puteți exista și fără ele. Prin urmare, nu dumneavoastră le respingeți, ci ele se auto-exclud. Diavolii sunt extrem de mirați și teribil de frustrați de fiecare dată când Dumnezeu îi respinge – și asta se petrece tot timpul. La urma urmei, ei nu sunt ateii și îi disprețuiesc pe ateii. Ei Îl recunosc pe Dumnezeu. Ba chiar Îl și prețuiesc foarte mult și Îi sunt recunoscători. Nu-I ies din cuvânt când îi ceartă și se supun tuturor poruncilor. Totuși, Dumnezeu este necruțător cu ei, lucru care îi miră nespun și îi intristează foarte.

Pentru că diavolii au pierdut disciplina iubirii. Unii Îl iubesc sincer pe Dumnezeu: dovadă stă crucificarea lui Hristos. Alții Îl iubesc cu plăcere, I se oferă drept slugi: dovadă stau cele trei „soluții” pe care Satana I le propune lui Hristos în deșert. Diavolilor, ca și persoanelor pe care le creați din iubire și care vă recunosc, le lipsește discernământul. Persoanele acestea, cum spuneam, cred că vă iubesc și de aceea vă cheamă. Totuși, am văzut: lucrurile stau tocmai pe dos. Persoanele care vă cheamă o fac pentru că le iubiți. Iubirea dumneavoastră este cea care le creează ca persoane, iar ele, de fapt, din această iubire vă cheamă.

Ele confundă, așadar, iubirea dumneavoastră pentru ele cu iubirea lor pentru dumneavoastră. Mai precis, ele vă confiscă iubirea și inversează astfel sensul alegerii. În iubire, eu îl chem pe celălalt din iubirea lui. El este cel care m-a creat ca persoană – și astfel m-a ales. Prin urmare, chemarea și alegerea nu pot fi confundate. Când chem, nu aleg, ci dovedesc prin chemarea mea că am fost ales. Invers, când aleg nu chem, ci dovedesc prin alegerea mea ca am fost chemat.

Ați creat așadar o lume de unicate. Dar pe dumneavoastră nu v-a creat nimeni. Toți vă recunosc, toți vă prețuiesc, toți vă sunt

recunoscători. Dacă le-ați cere să moară pentru dumneavoastră, fără îndoială că ar face-o. Dar nu le-o cereți. La ce bun? La drept vorbind, ei sunt ca și morți. Fiindcă pe dumneavoastră nu vă creează nimeni; de dumneavoastră nimeni nu se îndură. Toți au acum un culcuș al lor, numai Fiul Omului nu are unde să-și odihnească fruntea. Nu s-ar spune ca ați creat cea mai bună dintre lumile posibile.

O, și pretenția asta a lor că vă iubesc, că din iubirea lor vă sunt recunoscători și vă prețuiesc! Și cum vă mai repetă, mândri, zi de zi, că ei sunt liberi, deci că ei v-au ales, că din libera lor alegere vă cheamă și că nu înțeleg de ce nu răspundeți, de ce îi respingeți. Dacă le spuneți adevărul, știți bine că se vor supăra. Imediat vă vor face hoț, mincinos și nerecunoscător. Vor spune că sunteți aspru și nedrept, că pretindeți să culegeți de unde nu ați semănat. Totuși dumneavoastră știți foarte bine că ei sunt hoții și mincinoșii; că, împotriva declarațiilor și a faptelor lor, ei sunt nerecunoscătorii; că din iubirea dumneavoastră vă cheamă – și că numai ea îi face liberi.

Și, dintr-odată, în acest infern, iată-vă liber! Dintr-odată sunteți o persoană, aveți sens! Ce este muzica aceasta și de ce dansați? Ce este această bucurie care vă inundă, mângâietoare? De unde a apărut paharul acesta cu apă rece și proaspătă lângă buzele dumneavoastră arse de sete? Iubiți? Nu, nu e asta. Oricum iubiți, dovadă este lumea de unicate pe care ați creat-o. Oricum iubeați și înainte de miracol. Nu, e altceva: sunteți iubit. Una dintre persoanele pe care le-ați creat din iubire, v-a ales! Așa cum dumneavoastră ați creat-o, ea a ales să vă creeze. Prin urmare, o chemați. Libertatea ei vă devine vocație.

Cele două criterii ale iubirii adevărate sunt acum limpezi: când iubești, celălalt este liber cu tine; iar libertatea sa îți devine vocație. Și, astfel, mă apropii de sfârșit. La drept vorbind, nu știu prea bine dacă acest mic tratat este dedicat femeii pe care o iubesc, cea a cărei libertate îmi este mie vocație – sau Satanei. În orice caz, mi-ar plăcea ca Prințul căzut să îl citească și el.

Cititorul a recunoscut, sunt convins, în această iubire pe care eu o numesc „adevărată” iubirea creștină. Noi spunem despre creștinism că este religia iubirii și despre Dumnezeu creștin că este Dumnezeu iubirii. Libertatea mea este vocația lui Dumnezeu – și invers, libertatea lui Dumnezeu este vocația mea. De aceea, orice iubire adevărată este una revelată. Noi nu am ști să iubim cu adevărat dacă Treimea nu ne-ar fi învățat acest lucru. Și tot de aceea, în orice iubire adevărată, Dumnezeu este prezent: orice iubire adevărată este sfântă, oricum ar fi ea consumată.

Dar noi nu mai suntem creștini. Prin urmare, tot ce mai știm să facem este să rătăcim în labirintul sincerității, sau în cel al plăcerii. Iar acest „sau” nu este unul exclusiv. Între cele două labirinturi există canale: ele se compensează reciproc, potrivit principiului vaselor comunicante. Și, astfel, dureroasa noastră hoinăreală poate dura la nesfârșit. Fie ca acest mic tratat să ne scoată la liman.